

מלוך יקדין ויהושים נפלאים מלוך
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מִי־הָרְאָה חֶזְקָא

חֶזְקָא דְאִזְרֵייתָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

גשמיות האדם מעוורת את עיניו מלראות בטוב ה'

וכן להיפך ובדרך מידה טובה המרובה נותן רבי אלימלך דרך לבוא אל הקדושה ולהשתחרר מחבלי עבותות חבלי הבלי העולם, וכך כותב שם: והוכיח אותם, שישמו לב לגודל הניסים והנפלאות שעשה עמהם השם יתברך בכל עת, ועל ידי זה יזדככו ויתקדשו בקדושה רבה, וקל להבין. ע"כ לשון קדשו. כלומר מצד אחד גשמיות העולם מסמא עיניים מלראות באותות ובמופתים, אך מצד שני ובמידה טובה המרובה, כאשר האדם מתבונן בגדלות ה' בניסיו ונפלאותיו, הרי שהוא מזדכך ומתקדש בקדושה רבה.

הרואה נפלאות ה' מתפעל מחדש בכל פעם אפילו מי שכבר ראה אותם וכח גדול יש בנפלאות ה' שאדם רואה הניסים והנפלאות שעושה ה' עמו מתפעל הוא מחדש בכל פעם אף שראה רבים כאלה, כדרך שאמר הוא עצמו בפרשת וארא (ד"ה כי) לפרש את שאמר הקב"ה למשה (לעיל ז ט) 'כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת', שהאדם המלומד בניסים שעושה לו ה' יתברך בכל עת, אזי הוא תמיד חידוש ונפלא בעיניו, הגם שרואה שה' יתברך עושה לו תמיד ניסים, אף על פי כן הוא מפליא הדבר לחידוש גדול. אבל העושה דבר חידוש פעם אחת על ידי כישוף וכדומה, בפעם השניה לא יהיה חידוש בעיניו שהרי עשה זאת בעצמו פעם אחת ויודע שהוא כזב. וזהו שאמר השם יתברך ברוך הוא 'כי ידבר אליכם פרעה תנו לכם מופת', פירוש, שתעשו מופת כזה שגם לכם יהיה למופת ולחידוש, זה יהיה ודאי דבר ה'.

ואף אנו נשוב בזה לענין הראשון, שכפי שהאדם רואה ומתבונן בנפלאות ה' הנעשים עמו בכל רגע, פועל בנפשו התעוררות שאם ישכיל יבוא ממנה לקדושה, וכלשונו של הנועם אלימלך: 'ועל ידי זה יזככו ויתקדשו בקדושה רבה', שבנפלאות ה' יש כח מיוחד שעל ידם יתפעל האדם ויעשו רושם בנפשו.

'ובדבר הזה אינכם מאמינים בה' אלקיכם, ההולך לפניכם בדרך לתור לכם מקום לחנותכם באש לילה לראותכם בדרך אשר תלכו בה ובענן יומם'. וזה לשון קדשו: כשאדם הולך בגשמיות וענייני עולם הזה יום יום, על ידי זה הוא נתגשם כל כך, שאפילו הניסים והנפלאות הנגלים והנראים בחוש הראות אינו מאמין. וזהו שהוכיח אותם [משה רבינו] אף שקלקלתם ואמרתם 'אחינו המסו'כו' (שם פסוק כח), היה לכם להאמין על ידי הניסים שראיתם בחוש - העמוד אש וענן ההולך לפניכם. 'ובדבר הזה אינכם מאמינים', רצה לומר, ואתם אפילו הניסים הנגלים, דהיינו עמוד אש וענן שאתם רואים, אינכם מאמינים, מחמת שאתם מגושמים כל כך.

ענייני עולם הזה מעוורות את עיני האדם, וככל שאדם הולך בגשמיות יום ועוד יום כך מתגשם ואינו רואה הנהגת ה' בעולם, וכשרואה דבר שאינו מובן בעיניו שואל ומתמיה דברים של כפירה, במקום להבין כי עיניו מטעים בו והקושיא היא עליו עצמו, מדוע התרחק כל כך. ועד כדי כך יכול להידרדר אם אינו עוצר בעצמו וממשיך ללכת אחרי הבלי העולם, שאפילו פליאות תמים דעים, ניסים ונפלאות הנראים ונגלים לעיני כל כשידוד מערכות, הרי הוא כעיוור ואינו רואם.

וכה דיבר בקדשו רבינו רבי אלימלך מליז'ענסק ע"ה בנועם אלימלך (דברים ד"ה ותקרבו) בביאור הפסוקים (שם א לב-לג)

מִלְתָּא דְפְלִיאָה

אכילת הכהנים רוממה וקידשה את בני ישראל

וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם (כט לג). זהירות גדולה נדרשת שלא להימשך אחר הנאות העולם הזה, ולא רק מן האיסור צריך לפרוש אלא גם מדברי הרשות, כמו שנרמז בדברי המשנה (אבות פ"ב מ"ג) 'הווי זהירין ברשות שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן, נראין כאוהבין בשעת הנאתן ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו'. ו'ברשות' אלו דברי הרשות שיש להיזהר מלהימשך אחריהם אף שאין בהם איסור, וצריך לאדם להתקדש במותר לו, כי כל הנאות העולם קרובות אל האדם בשעת הנאתו, אבל בשעת דחקו עתיד ליתן על כך דין וחשבון, ואין אותן הנאות יכולות לסייע בידו.

קידוש החומריות בזכות אכילת הקרבנות

לשם כך אמרה תורה 'ואכלו אותם אשר כופר בהם' ונתנה מצות אכילת קדשים, שיהיו הקרבנות נאכלים בקדושה לשם שמים, ועל ידי זה מתעלים גם שאר האכילות למדרגה רוחנית, כמו שנרמז בלשון חז"ל (יבמות צ). כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, שאכילת הכהנים רוממה וקידשה את בני ישראל, שזכרו גם הם לקדש את אכילתם הגשמית, וזהו שנרמז בלשון הגמרא (שבת לא). 'חכמת' זה סדר קדשים, כי אכילת הקדשים מסייעת לאדם להגביר את החכמה והדעת על החומריות ולקדש את אכילתו הגשמית.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

שמירת הדיבור - יסוד קדושת הנפש

באמצע ואינו מניח לקרב אותם. וזה אמרו 'הסירותי את כפי' - ג' אותיות הללו מבין שניהם, אז הצרה אל אחותה ניגשת 'וראית את אחורי ופני לא יראו' ודברי פי חכם חן ושפתיים ישק.

ממשיך החוות יאיר: ואולם יש לכוון בזה פירוש הפסוקים בשני מקומות 'ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת. והיה פי ראשו בתוכו, שפה יהיה לפיו סביב מעשה אורג כפי תחרא יהיה לו לא יקרע', דהנה כבר כתבנו לעיל משום זוהר חדש (שיה"ש א:): דעוון זה הוא בא מפגם הלשון שחטא בלשון הרע זה וזה גורם פגם ברית המעור. וגם כבר מבואר שבשביל זה בנים מתים כשהן קטנים.

וידוע דהמעיל היה מכפר על לשון הרע, וזהו שכתוב 'ועשית את המעיל' על לשון הרע שהיה כליל תכלת שינצל גם מפגם ברית קודש הנקרא כליל ועטרה כידוע ליודעי חן, שיהיה לתכלית גם כן לעוון הנתלה בכליל, ומזהיר הפסוק 'והיה פי ראשו בתוכו' שתראה לשמור ברית הלשון שבראשו שהוא ברית הלשון שלא יחטא בפיו, שפה יהיה לפיו וכו'.

ותהא משמר את פיך מלשון הרע ומניבול פה כמאמרם במסכת שבת דף ל"ג (ע"א) בעוון ניבול פה צרות רבות באות וגזירות קשות מתחדשות ובחורי שונאי ישראל מתים, יתומים ואלמנות צועקין ואינן נענין, ובזה תעשה הרחק לחמש התיבות שלאחריו כנאמר, והיינו שתפסיק בתיבת 'כפי' שיהיה גם פיך קדוש לדבר רק בדברי תורה ותפילה, כמדרשם על פסוק (ירמיה טו יט) 'אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה', שאני גוזר גזירה והצדיק מבטלה. וסיים אם כה תעשה, 'תחרא יהיה לו לא יקרע' - שלא תצטרך לקרוע קריעה ר"ל, שלא יהיו בנים מתים כשהם קטנים, כדאיתא בירושלמי (תענית פ"ב ה"א) 'קרעו לבבכם ואל בגדיכם' (יואל ב ג), קרעו לבבכם לפני בתשובה עד שלא תצטרכו לקרוע בגדיכם על בניכם.

שכלו והכל בהשכל וחכמה ידבר דברי אמת וצדק וכל היום רק מישרים דובר ובפרט בדברי תורתנו הקדושה, אז בודאי ינצל בלילה ו'בל יפקד רע' (משלי יט כג) חס ושלום כלל.

כשעושה גדר לפיו ושוקל דבריו קודם אמירתם לא יכשל במקרה לילה

והן הם הדברים שמרמזת לנו תורתנו הקדושה כאן, 'ועשית את מעיל האפ"ד', 'אפ"ד' עולה כמספר פ"ה'. והיינו לעשות מעיל ומלבוש אל הפה. וזהו 'והיה פי ראשו בתוכו', רוצה לומר, שיהיה להאדם פה קדוש מדבר בהשכל וחכמה שבראשו. וזהו 'ראשו בתוכו', רוצה לומר, ראשו ושכלו לשקול את כל דבריו שיהיו דבריו במישור וצדק. וזהו גם כן 'שפה יהיה לפיו סביב' שישמור את כל דיבוריו לעשות להם גדר ושפה.

ל'פיו סביב מעשה א'ורג - ראשי תיבות אותיות ס"מ, ת'חרא י'היה ל'ו לא יקרע - ראשי תיבות אותיות 'לילית' למפרע, והיינו כי על ידי שעושה שפה לפיו ושומר פיו ולשונו מלדבר רע ושום בחינת דיבור רע, אז על ידי זה ודאי ינצל מס"מ ונוקבא. ואז 'לא יקרע', רוצה לומר לא יקרה רע חס ושלום.

קדושת הפה חוצצת בין אותיות הס"מ ומסלקת המוות

דברים אלו נמצאים מפורש כתוב בדברי הרה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי ע"ה וכפי שמביאו בחוות יאיר (חדש אור שני ד"ה ושמעתי) לפרש הפסוק שבפרשת כי תשא (להלן לג כג) 'והסירותי את כפי וראית את אחורי ופני לא יראו', וזה לשונו: משום דבפרשת תצוה כתיב 'שפה יהיה לפיו סביב מעשה אורג כפי תחרא יהיה לו לא יקרע', ד' תיבות הללו לפיו סביב מעשה אורג, ראשי תיבות שלהם אותיות של הס"ם, וחמשה אותיות הללו ת'חרא י'היה ל'ו לא יקרע הם אותיות לילית, ותיבת 'כפי' עומד

ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת. והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב מעשה אורג כפי תחרא יהיה לו לא יקרע (כח לא-לב). ובגמרא זבחים (פח:): שנינו: מעיל מכפר על לשון הרע [ושם: מנין, אמר ר' חנינא, יבא דבר שבקול ויכפר על קול הרע]. לימוד גדול יש לנו ללמוד מפרשה זו כמה כוח דיבורו של יהודי גדול עד למאוד, וכל כך גדולה השפעתו שכפי ששומר פיו ודיבורו, כך משמר כל גופו מכל חטא ועוון.

כך כתב הרה"ק בעל האוהב ישראל מאפטא ע"ה, ויש לנו להתבונן הרבה בדבריו, באשר הוא אשר הוריש לו רבו רבי אלימלך מליז'ענסק ע"ה את כח הדיבור, ועל כן, מלבד שכל דבריו ברוח הקודש נאמרו, מעלה נוספת יש בדבריו אלו, שכן מי לנו היודע גודל כח הדיבור יותר ממנו, שקיבל זאת בירושה מרבם של כל האדמור"ם בעל הנועם אלימלך ע"ה.

בשמירת הפה נשמר מפגם הברית

אם כן זאת נעשה ונחיה נייתי ספרו ונחזה מיליו, ואלו דבריו (ד"ה ועשית): ידוע מספרים הקדושים כשהאדם שומר פיו ולשונו מלדבר דברי שקר ולשון הרע ורכילות וליצנות וכדומה, אז בזה ודאי ינצל ממקרה לילה. וחס ושלום כשאדם פוגם בברית הלשון על ידי דיבורו בלשון הרע ורכילות וליצנות ודברי שקר והבאי וכיוצא, אז על ידי זה נפגם חס ושלום ברית המעור במקרה לילה, ומכל שכן וקל וחומר בדברי נבלות הפה חס ושלום רחמנא לצלן. והכל הוא על ידי ס"מ הרשע הוא היצר הרע הוא השטן (ב"ב טז.), המסית את האדם ומדיחו מהטוב, לטמא את פיו ולשונו בדברי שקר ולשון הרע וכדומה. ונוקבא דיליה היא לילית הרשעה מטמאת את האדם בלילה במקרה רע חס ושלום.

אמנם כאשר האדם שומר פיו ולשונו ושוקל את כל דיבוריו על ידי מאזני

אמונה מ'משל' הזית

ובאופן זה ממש צריך האב ללמד לבנו לשרוד את ים הגשמיות, ע"י שידע בנפשו שעיקר היכולת לשרוד ולהינצל מטביעה היא רק כאשר ראשו יהיה למעלה, כלומר, שראשו ומוחו יהיו בדברי תורה ודביקות הבורא, ובידיעה ברורה כי כל אשר לו מאיתו יתברך, ולא יועיל לו כל רדיפותיו והשתעבודותו לדברי העולם, ואז לא יפול ראשו ורובו ויטבע חלילה.

וזה פירוש דברי המדרש שהמשיל את ישראל לעליון על הכל, שעם ישראל מעצם דביקות נשמתם בעליונים יכולים להחזיק ראשם מעל המים ולא להתערב בענייני הגשמיות ועסקי העולם. וחיוב זה מוטל על האב שילמד זאת לבנו, כי האמונה ממשיכה ועוברת מדור לדור וכפי שהאב מתהלך באמונתו זוכה לבניו כמותו בבחינת 'שתילי זיתים' וכפי שאמרנו לעיל.

כתית למאור - עיקר הכח והעבודה יש להניח בתורה ומצוות

עוד ניתן ללמוד מזית, שהנה דרשו רבותינו ז"ל במשנה (מנחות פו). 'הראשון למנורה והשאר למנחות', ועוד אמרו (שם) 'כתית למאור' ולא כתית למנחות. שטיפת הזית הראשונה הייתה למאור ושאר היוצא מן הזית פסול למאור, אך כשר למנחות. מכך נלמד אף אנו בני ישראל הנמשלים כזית, שעיקר כוחנו יהיה למאור, שהם ענייני הרוחניות, כדכתיב (משלי ו כג) 'כי נר מצוה ותורה אור'. 'השאר למנחות', לשאר הדברים הגשמיים, שאף שנצרכים להם, אך כל מהותם וקיומם הוא לצורך הרוחניות. וכפי שאמר הרה"ק החוזה מלובלין ע"ה: 'רק הישמר לך ושמור נפשך מאוד' (דברים ד ט) שנכללו כאן שני ציוויים, האחד 'הישמר לך' שהאדם נצרך לשמור עצמו, אך ציווי שני הוא 'ושמור נפשך מאוד', נפשך מדבר מענייני הנפש הרוחניים, שהם צריכים שמירה יתירה, ועל זה אומר 'ושמור נפשך מאוד'. שאף שגם הגוף צריך שמירה, אך עיקר השמירה נדרשת לרוחניות. וזה נלמד מזית, שהעיקר למאור תורה ומצוות ורק השאר למנחות.

ובפירושו של רש"י (שם נב י) נמצא מפורש בדברי דוד 'ואני כזית רענן וגו', ואלו דבריו: 'ואני' הנרדף עתה בידך, אהיה 'כזית רענן' בבנים ובבני בנים בבית הקדוש ברוך הוא.

דוד דימה עצמו לזית שכל אורו בא ע"י כתישה ויסורין

בדמיון ישראל לזית אמרו חז"ל דברים נוספים, ואף אותם ניתן להעמיס בדברי דוד שהשתבח 'ואני כזית רענן'. שאמרו בגמרא (מנחות שם): ואמר רבי יוחנן, למה נמשלו ישראל לזית. לומר לך, מה זית אינו מוציא שמנו אלא ע"י כתישה, אף ישראל אין חוזרין למוטב אלא ע"י יסורין. ואף דוד היו כל ימיו מלחמות ורדיפות ובכח אמונתו החזיק מעמד. והשאיר כוחו בכל נפשות ישראל שהמלך לבו כל הקהל, ודוד מלך ישראל חי וקיים (ר"ה כה). שכוחו ניתן לכל הדורות, שיוכלו בכח האמונה להחזיק מעמד ולהאיר אורם כפי שזית ע"י כתישתו מוציא שמנו ומאיר.

ע"י האמונה עם ישראל אינם מתערבים בהבלי העולם כשמן שאינו מתערב

במדרש אמרו עוד בדמיון זית לעם ישראל: מה שמן אינו מתערב בכל משקין ותמיד נשאר למעלה, כן ישראל אינם מתערבים באומות, ותמיד עליונים הם על הכל. ואפשר לומר, שאף על כך הייתה כוונת דוד באמרו 'ואני כזית רענן', שאמרו בגמרא (קידושין כט). 'האב חייב בבנו למולו ולפדותו וללמדו תורה, ולהשיאו אשה, וללמדו אומנות. ויש אומרים, אף להשיטו במים'. ופירושו צדיקים שצריך האדם ללמד את בנו היאך לשחות במים הזידונים הלא הם הבלי עולם הזה, שאף שיתעסק בהם לקיום גופו לא יסתבך בתוך מערבולות החיים, ותמיד ידע כיצד לשחות ולהינצל שלא יטבע חלילה בתוך ים הגשמיות. והנה כלל ראשון להינצל - לשמור ולהשיג שראשו יהיה מעל המים, ואז יוכל להיחלץ מטביעה, אך אם ראשו בתוך המים תקרב טביעתו חלילה.

וְאִתָּה תִּצְנֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כְּתִית לְמֵאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תְּמִיד (כז, כ). דוד המלך אומר בתהלים (נב י) 'ואני כזית רענן בבית אלקים, בטחתי בחסד אלקים עולם ועד'. בדברי דוד פירשו המפרשים שהם על פי שאמרו בגמרא (מנחות נג): למה נמשלו ישראל לזית, ככתוב (ירמיה יא, טז) 'זֵית רַעֲנָן יִפֶּה פְּרֵי תֹאֵר קָרָא ה' שִׁמְךָ', לומר לך, מה זית אין עליו נושרים לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, כך ישראל אין להם בטילה עולמית לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

ובמדרש בפרשתנו (שמו"ר לו א) ביארו זאת על הפסוק וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זָךְ, שאמרה תורה לקחת שמן זית זך כי ישראל נמשלו לזית. ולכך עלינו להתבונן במשמעות 'זית רענן' שנמשלו בישראל ונזכר בדוד המלך ע"ה.

מסבירים המפרשים, שזה מה שאמר דוד 'ואני כזית רענן' - הרי אני מחזיק באמונה שלימה בחסד ה', כפי שעץ הזית רענן בכל ימות השנה, וכך אני 'בחסד אלקים בטחתי' - חזק אני באמונתי תמיד, הן בקיץ המסמל תקופות רגועות ויפות, והן בחורף המסמל תקופות סוערות וחשוכות, בכל אלו בטחתי בחסד ה'. ולא זו בלבד אמר, אלא 'בחסד אלקים' היינו החסד הנמצא בבחינת 'אלקים' שהיא דין (זוהר וישלח קעד), שגם כאשר היה נראה כדין, בטחתי בחסד הטמון ונסתר בתוכו.

המתהלך באמונה זוכה לבנים צדיקים

אמונה זו - היא הערובה לחינוך הבנים, כמאמר דוד המלך עצמו (תהלים קכח ג, ו) 'בניך כשתילי זיתים סביב לשולחןך, וראה בנים לבניך', שכאשר מתהלך האדם כזית רענן באמונתו, בניו הם בבחינת 'שתילי זיתים', שבהם מבורך ירא ה', כנאמר בפרק שם 'הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'', שכאשר מתהלך באמונתו מלמד את בניו דרך חיים, כיצד לקבל כל דבר הבא בעולם בתמימות ובאמונה, שכל דעביד רחמנא לטב עביד גם כשנראה להיפך, מחזיר בהם כי 'אל אדון על כל המעשים' והוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ובכך חיים הם בצילו של מקום בתורה ויראת שמים.

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או לצטט ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישרים עיצוב ועימוד: שוקי קנר

